

ziva Distanzdissimilation tipa κεφαλαργία < κεφαλαργία) a-disimilacijom one koje donosi pod naslovom Dissimilatorischer Lautverlust (jer Meillet uzima kao primere disimilacije prvo promene tipa *anana* > *alana*, pa onda promene koje nalazimo, kako sam kaže, „dans certains cas spéciaux“, tipa *kuning* > *kunig*). Zatim E. Schwyzer ovim pojavama kao treću vrstu disimilacije pridružuje pojave koje donosi pod naslovom (Totaler) dissimilatorischer Silbenverlust (sog. Haplologie, Silbenschichtung).

M. Grammont je u svome *Traitéu*, iz koga su preuzete rečenice u našoj knjizi u vezi sa ovom pojavom, odrekao superpoziciji slogova karakter disimilacije. S pravom, mada njegov argument nije najzgodniji. On se poziva na to da je, da bi se o disimilaciji moglo govoriti, potrebno da su nedisimilovani oblici i postojali. To nije slučaj kod t. zv. preventivne disimilacije (n. pr. raspodela sufiksa *-alis* i *-aris* u lat.) koju obrađuje u prethodnoj glavi *Traitéa* (str. 329) a kod superpozicije opet možemo računati sa ranijim postojanjem takvih „nedisimilovanih“ oblika, pošto ih nalazimo i uporedo sa superponovanim. Ipak superpoziciju slogova ne treba nazivati disimilacijom već samo one slučajeve u kojima kao rezultat procesa nalazimo dva razna glasa (κεφαλαργία, naš *poklisar* od grč. ἀποκρισιάρχος; lat. *familiaris* pored *uenalis* i *liberalis*) ili gde je njime uklonjena sličnost dvaju glasovnih skupova (δρῶφακτος, Σαπφώ pored lezb. Ψάπφα, i možda λάξ pored lat. *calx*). Superpozicija je haplologija u kojoj jedan slog vrši funkciju dvaju sličnih susednih. Razume se — nasuprot diferencijaciji (v. Meillet, MSL XII, 14) — disimilaciji, superpoziciji slogova i haplologiji zajedničko je izbegavanje ponavljanja istog artikulacionog pokreta u jednoj reči.

U svom zadnjem delu M. Grammont je, kao i u *Traitéu*, opravdano odvojio superpoziciju slogova od disimilacije. Pitanje je samo zašto nije ostao i pri svom odvajanju superpozicije i hapaksepije i to je tim nerazumljivije što na taj način ubraja među slučajeve sa superpozicijom slogova tipa κελαινεφής < κελαινο + νεφής i slučajeve gde o superpoziciji u punom smislu reči ne može biti govora kao što su slučajevi tipa ἀρῶνας: ἀνεμῶνας (Hes.) i novogrč. μεσαρία < μεσα-μεριά, τὰκλις < κατάκλις.

U vezi sa knjigom Ch. Ballya (Manuel d'accentuation grecque, Berne 1945) bilo je reči o Grammontovom shvatanju o gravisu (str. 390) kod oksitonskih reči kojima u rečenici ne sledi pauza kao znak za atoničnost. Ovde još to da je on u tome istog mišljenja kao fonolog N. S. Trubekoj koji ovu pojavu nalazi (Grundzüge der Phonologie, 1939, 190), sem u starogrčkom i jednom zapadno japanskom dijalektu, i u slovenačkom i srpskohrvatskom jeziku. Za poslednji na osnovu primera kaže: „Somit ist der „fallende“ Akzent der serbokroatischen Schriftsprache (und zwar sowohl der kurze als der lange) nur eine kombinatorische Variante der Tonlosigkeit mit abgrenzender Funktion: er gibt an daß das betreffende Wort, auf dessen erster Silbe er ruht, mit dem vorhergehenden Wort keine engere Einheit bildet“.

Da pomenemo još da M. Grammont ponavlja svoje tumačenje imperativa ἴσθι „budi“ pomoću jedne „voyelle d'appui“ (*Traité* 361, Phon. du grec ancien 260) i da odbija tumačenje porekla prvoga α pomoću sonanta u slučajevima kao παλάμη, βάρανρον, θάνατος, κάματος (E. Schwyzer, Griech. Gramm. 343, 3). pa i ovo α smatra za „voyelle d'appui“ (str. 336).

M. Flašar, Beograd.

PAUL THIEME, STUDIEN ZUR INDOGERMANISCHEN WORTKUNDE UND RELIGIONSGESCHICHTE, Berlin 1952. *Berichte über die Verhandlungen der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig, philologisch-historische Klasse, Band 98, Heft 5, S. 76, 8.*

Во оваа студија Паул Тиеме дава еден нов прилог кон етимологијата и значењето на зборовите од ст. грчкиот јазик: νεκταρ, ἀμβροσία, Ἄιδης, ἑκατόμβη и εὐφώνεα.

Кај зборот *véktaρ*, Тиме расправа за составните делови од тој сложен збор: *vek+taρ*. Спомнува дека во ст. индискиот (ведскиот јазик) се правеле сложеник со еден вербален адјектив — *tuρ*. Тој вербален адјектив, заедно со елементот *-taρ* Тиме го доведува во врска со пра-и. е. основа **tǵ* за која смета да ѝ одговара најарно значењето „überqueren“, па така на елементот *-taρ* му дава значење „den Tod überqueren lassend, über den Tod hinwegtretend“.

Првиот дел од зборот *véktaρ*, т. е. *vek-*, Тиме го доведува во врска со и. е. корен *nek* „zunichte werden“, кој се јавува во зборовите со слично значење од разни стари јазици (ст. ирански, ст. грчки, латински). Па така елементот *vek-* добива значење „Todesvernichtung“.

Поставен на таква основа, зборот *véktaρ* во целост добива значење „über die Todesvernichtung hinwegtretende (sc. Mittel)“.

На зборот *ἀμβροσίη* Тиме му дава значење „Lebenskraft“. Во врска со тоа се задржува и кај придавките *ἀμβροτος* и *ἀμβρόσιος*. Преку предгрчкиот неутрум-анстрактум **ἀμβροτον* ги доведува во врска со ст. инд. (ведскиот) облик *amṛta*, којшто како именка од среден род има значење „Lebenskraft“, а како адјектив има двојно значење: 1. „Lebenskraft spendend“; 2. „unsterblich“. Како извор му служи едно и. е. **ǵm̥tō*, со исто така двојно значење: 1. „nicht tot, lebendig“, 2. „unsterblich“.

На таа основа се објаснува и двојноста во значењето кај грчката придавка *ἀμβροτος*: 1. „Lebenskraft spendend“; 2. „unsterblich“, додека придавката *ἀμβρόσιος* задржува само значење „Lebenskraft enthaltend“.

Во врска со зборот *Ἄιδης* (поетски *Ἄϊδης*) Тиме смета дека отпрво постоеле два облика, од кои едниот *Ἄϊδ-* имал значење „Unterwelt“, а вториот *Ἄϊδης* значење „Gott der Unterwelt“. Првиот облик *Ἄϊδ-* преку предгрчк. **ǵFid-* (ст. еол.-хом. *ǵ[F]id*) го доведува во врска со и. е. облик *sm̥cid-* „sich zusammenfinden (sc. mit den Ahnen)“. Се повикува и на ст. инд. (ведскиот) облик *-vid-* „erlangen, finden“, кој, zdружен со заменката *sam*, во медијален облик има значење „sich zusammenfinden mit“. Така и предгрчк. облик *ǵFid-* (еол. *ǵFid-*) добива значење „das Sichzusammenfinden, der Ort des sichzusammenfindens, das Jenseits.“ Од таа основа се формираат обликот **ǵFidās* (ст. еол.-хом. *Ἄ[F]ιδης* — „Herrscher der Unterwelt“. Подоцна, со контаминација на обликот **ǵFidā* — „Unterwelt“ и поетскиот облик *Ἄϊδης* — „Herrscher der Unterwelt“, станал атичкиот облик *Ἄϊδης* со двојно значење: 1. „Unterwelt“; 2. „Herrscher der Unterwelt“.

Во главата „die Totenseele“, Тиме се задржува кај ст. иранскиот збор *urvan* = „Seele“. Врз основа на појавата на други зборови, слични по изговор и значење, во ст. иранскиот и ст. индискиот (ведскиот) јазик тој заклучува дека и во прединдискиот јазик постоел зборот **urvan* = „Seele“. Со него го комбинира ст. грчкиот адјектив-атрибут на обитавалиштето на Хадес т. е. *εὐρῶεντ εὐρῶFεντ*. Го расчленува на два дела основа *εὐρα-* и суфикс *-οFεντ*. Првиот дел *εὐρα-*.

Тиме го смета како неутрум плурал кон и. е. **veru/uru* = „Seele“ (cf. *εὐρα* < **FεpF*: *veru* < **ЦεpЦ*). И така горе споменатиот адјектив-атрибут *FεpF-οFεντ* > *εὐρα-οεντ* > *εὐρῶεντ* добива ново значење „reich an Seelen, von Seelen bevölkert“ наместо досегашното значење „modrig“.

И за зборот *ἐκατόρβη* Тиме дава ново толкување. Тој смета дека тоа не е именка ами облик за женски род од адјективниот бахуврихи **ἐκατόρβFo-*, изведен од **ἐκατόν + βFo* < и. е. **gǵ-*о, па покрај него треба да се замисли и една именка од женски род со значење „Opfer“ = *δυσία* или „Opfermahl“ = *δαίς*. Во прилог на тоа му служи фактот што во ст. индискиот (ведскиот) јазик се формираа слични бахуврихи — *compōṣita* од број + *gǵ-*о, на пр. *pāvagva* = „9 Rinder gewinnend“, како и тоа што зборот *ἐκατόρβη* никогаш не служи како објект на глаголот *ἰσρεβενν* = „schlachten“, што би требало баш да се очекува кога тој збор би бил именка со значење „an Opfer dienende Rinde-Herde“.